

Impact

MARIAN SPIER

IMPACT

LESSEN IN PERSOONLIJK EN
ZAKELIJK LEIDERSCHAP

UITGEVERIJ PLUIM
AMSTERDAM/ANTWERPEN

Eerste druk, november 2021

© Marian Spier

Omslagontwerp Studio Loudmouth
Typografie binnenwerk Perfect Service
Auteursfoto Louiza Mei King
Productiebegeleiding Tim Beijer
Drukkerij Wilco, Amersfoort

ISBN 978 94 932 5604 0

NUR 808

www.uitgeverijpluim.nl

INHOUD

Voorwoord 7

1. Reik voorbij de palmen 13
In gesprek met... Harriette Verwey (1951), cardioloog 30
2. Durf 37
3. Lessen uit andere landen 64
4. Dicht bij jezelf blijven 109
5. Niet iedereen krijgt dezelfde kansen 134
In gesprek met... Fenna Ulichki (1969), stadsdeelvoorzitter Amsterdam-West 154
6. Inspireren en stimuleren: over leiders en rolmodellen 160
In gesprek met... Jaap Winter (1963), Voorzitter Raad van Toezicht Erasmus Universiteit, Professor of Corporate Law, Governance and Behaviour 194
7. Strategieën voor je persoonlijke en zakelijke leven 206
In gesprek met... Joop van den Ende (1942), producent en ondernemer 253
De vijf principes van social impact 261

Dankwoord 267

VOORWOORD

In Nederland heeft iedereen gelijke kansen, is wat ik lange tijd heb geroepen. Je kunt hier bereiken wat je wilt, het doet er niet toe uit welk milieu je komt, wat je sekse of je kleur is. Ongetwijfeld baseerde ik die opvatting op mijn eigen positie. Als kind uit een warm, liefdevol gezin heb ik een stabiele basis meegekregen in het leven. Bovendien had ik ouders die er altijd op gehamerd hebben dat wij, mijn broer, zus en ik, ons ontwikkelden, die ervoor zorgden dat wij alle kansen kregen om verder te komen in dit leven. Ze namen ons mee naar musea en debataavonden, ons huis stond vol boeken, van literatuur tot encyclopedieën. En ze lieten geen kans onbenut om ons mee te geven dat *the sky the limit is*. Ieder kind heeft talenten en als je goed je best doet kun je ver komen. Dat is de opvatting waarmee ik ben opgegroeid. Toen ik in Nederland was om te studeren en later te werken, ervaaarde ik dat het inderdaad zo werkt. Mijn vader heeft me altijd voorgehouden dat alles mogelijk is, dat ik alles zou kunnen bereiken wat ik wilde. Op geen enkel moment in mijn leven is mij het idee gegeven dat er bepaalde dingen waren die ik niet zou kunnen, die ik niet zou moeten nastreven, enkel omdat ik een meisje was. Mijn ouders gaven me alle vrijheid te doen wat ik wilde, mijn eigen keuzes te maken.

Of het nou ging om de sporten die ik wilde beoefenen of om het maken van mijn studiekeuze. Ik mocht mijn eigen beslissingen nemen en kreeg de volledige steun van mijn ouders.

Als manager en docent aan de Hogeschool van Amsterdam zag ik met eigen ogen dat sommige studenten minder wordt gegund; ik leerde jongeren kennen die door hun achtergrond of thuissituatie kansen en vaardigheden misten die voor mij altijd vanzelfsprekend waren geweest. Daar heb ik voor het eerst gezien dat er kansenongelijkheid in Nederland is. Er wordt vaak gezegd dat er geen kansenongelijkheid meer is, maar deze wordt juist steeds groter. Ik geloof dat het wel kan, een land zonder kansenongelijkheid. Maar de enige manier om dat te bereiken, is door degenen die achtergesteld zijn toegang te bieden tot plekken waar gelijke kansen geboden worden. En ze de juiste instrumenten te bieden om zich vervolgens staande te houden.

Toen ik besloot voor het ondernemerschap te gaan, nam ik daarbij ook het besluit dat ik een sociaal ondernemer wilde worden. Toen ik opstapte bij mijn laatste baan in loondienst en volledig zelfstandig ging werken, wist ik namelijk één ding zeker: ik wil iets doen wat ertoe doet. Ik wil een verandering teweegbrengen. Hoewel ik geen uitgewerkt plan had en niet vanaf dag één precies wist op wat voor manier ik mijn ondernemerschap wilde vormgeven, wist ik dat wel: ik wil als ondernemer iets bijdragen aan de maatschappij. En iets nalaten.

Ik zie ondernemen als een reis. Eentje waarbij je, net als dat voor reizen in het algemeen geldt, blijft leren. Zoals dat gaat met ondernemen, heb ik af en toe fouten gemaakt en projecten gedaan waar ik helemaal niet ge-

lukkig van werd. Zeker in het begin was het een zoektocht: wat past bij mij, waar word ik blij van? Maar ondernemen is volharden. Het hoeft niet allemaal in één keer perfect te gaan. In zo'n reis zitten heuvels en dalen. En op beide moet je voorbereid zijn: de euforie van het succes en de teleurstelling van het verlies. In de tien jaar dat ik TEDxAmsterdamWomen mocht leiden, heb ik samen met mijn team een podium geboden aan honderden witte, zwarte en bruine vrouwen en mannen die een verschil maken in de samenleving en TED-talks verzorgden die mensen inspireerden en hen aanzetten tot actie. We boden een platform voor thema's als hart- en vaatziekten bij vrouwen, het onrecht binnen het juridisch systeem in Nederland en het gebrek aan funding voor vrouwelijk ondernemerschap. Ik zeg altijd: als je wilt dat de wereld verandert, moet je er zelf mee beginnen.

In de afgelopen jaren ben ik drie keer gevraagd om een boek te schrijven; vijftien jaar, tien jaar en vijf jaar geleden. Iedere keer dacht ik, dit is niet het juiste moment. Omdat ik vond dat ik niet genoeg te vertellen had, en omdat ik er geen tijd en ruimte voor kon vinden. En toen leerde ik bij de Harper's Bazaar Women of the Year-verkiezing, waar we samen in de jury zaten, Mizzi van der Pluijm van Uitgeverij Pluim kennen. Ook zij stelde mij weer de vraag: is het geen goed idee een boek te schrijven? Ik voelde me gevleid, maar vroeg me nog steeds af hoe dat te doen. Mizzi bleef geloven dat ik dat kon en stimuleerde mij aan de slag te gaan. We bespraken de thema's en onderwerpen, die overigens al schrijvend ook weer veranderden, maar ze gaven mij houvast dat ik wel degelijk een verhaal te vertellen heb. Tijdens het schrijven zei ik meermaals tegen Mizzi: het verbaast

me dat ik zoveel te vertellen heb. Waarop zij me iedere keer bemoedigde door te zeggen dat zij dat altijd heeft geweten.

Al schrijvende keek ik terug op de afgelopen dertig jaar die ik inmiddels in Nederland ben. Jaren waarin ik mij heb ontwikkeld van een jonge, onervaren, verlegen studente die met honderd Nederlandse gulden op zak naar Nederland kwam, tot een sociaal ondernemer die op tientallen internationale podia heeft gestaan, van het Midden-Oosten en Afrika tot Nederland en het Caraïbisch gebied. Wanneer ik de vele honderden vrouwen zie die dankzij TEDxAmsterdamWomen een positieve impact hebben kunnen creëren in Nederland en in het buitenland, dan denk ik aan het tienjarige meisje dat elke dag de grote encyclopedieën doornam en zei dat ze op een dag de wereld zou rondreizen en die zou veranderen. Ik had nog geen flauw idee hoe, maar ik had wel het geluk dat ik een vader en moeder had die mijn dromen stimuleerden en me zeiden dat het allemaal zou gaan lukken.

Nu ligt er een boek. Ik heb mijn hart geopend en uitgestort. De lessen waar veel mensen mij om vragen, heb ik gedeeld en ik hoop dat ik jou als lezer echt iets meegeef. Mijn verhaal op papier zetten en mijn persoonlijke ervaringen met iedereen delen, is spannend en maakt dat ik me kwetsbaar voel. Maar ik weet ook dat wanneer je je openstelt en geeft, er altijd iets mooiers voor terugkomt. Dit boek, dat al vijftien jaar in de maak was, is er nu eindelijk. Het was een grote wens van mij – een teken dat je altijd groot moet durven dromen en dat dromen kunnen uitkomen.

In dit boek deel ik mijn lessen over persoonlijk en zakelijk leiderschap. Als je de leiding over je eigen leven kunt nemen, kun je ook beter leiding geven aan anderen.

1.

REIK VOORBIJ DE PALMEN

Als klein meisje wandelde ik regelmatig met mijn vader door de Palmentuin in Paramaribo. Een groot stadspark, gelegen nabij het Onafhankelijkheidsplein, dat vol staat met enorme koningspalmen die tot wel dertig meter hoog kunnen worden. Ik herinner me hoe hij tijdens een van onze wandelingen – ik zal een jaar of zes geweest zijn – zei: ‘Kijk eens omhoog, Marian. Onthoud goed dat jij in je leven alles kunt bereiken wat je wilt. Alles is voor jou binnen handbereik, je kunt hoger grijpen dan de bladeren van de hoogste palmboom.’ The sky is the limit.

Als er íéts is wat ik van mijn ouders heb meegekregen, is het wel dat. Het is een van de belangrijkste lessen die ze mij als kind meegaven. Laat je door niemand vertellen dat je iets niet kunt. Of je nou een jongen of een meisje bent, zwart of wit, het doet er niet toe. Gender of kleur is niet bepalend voor wat jij kunt bereiken in het leven, zo hield mijn vader me steeds weer voor.

Hij gaf me nooit het idee dat dingen me zomaar zouden komen aanwaaien. Integendeel. Hard werken, doelgericht zijn, altijd je best doen, dat waren vanzelfsprekendheden bij ons thuis. Maar de kern van de boodschap was altijd dat je alles wat je wilt bereiken uit jezelf haalt en je niet laat leiden door wat andere mensen van je vinden.

Ik was zes toen we als gezin vanuit Nederland teruggingen naar Suriname. Als enige in ons gezin, ik ben de jongste van drie, ben ik geboren in Amsterdam. Mijn ouders waren in de jaren zestig los van elkaar naar Nederland gekomen om hier te studeren. Hoewel ze nog jong waren, hadden ze al een volwassen bestaan in Suriname achter de rug. Beiden waren al eens getrouwd en gescheiden. In die tijd was het aantal Surinamers dat naar Nederland trok nog niet heel groot. Het was de tijd vóór de onafhankelijkheid, en van een grote uitstroom naar Nederland, nadat Suriname in 1975 onafhankelijk werd en Surinamers de keuze kregen tussen het behouden van de Nederlandse nationaliteit en emigreren of de Surinaamse nationaliteit krijgen en daar blijven, was nog geen sprake. Wanneer er een vliegtuig uit Suriname landde op Schiphol, stonden er vaak nieuwsgierige landgenoten op de luchthaven om te kijken of er toevallig bekende gezichten tussen zaten.

Op de dag dat mijn moeder aankwam in Nederland om hier psychologie te gaan studeren stond een nichtje van mijn vader in de aankomsthal, uitkijkend naar mogelijke bekenden uit haar land van herkomst. Mijn ouders waren jaren daarvoor geliefden geweest en het nieuws dat mijn moeder was gespot op Nederlandse bodem bereikte mijn vader dan ook nog diezelfde dag. Via het nichtje dat die dag op Schiphol mijn moeder begroette en haar neef direct informeerde dat zijn grote jeugdliefde in Amsterdam was aangekomen, kwamen mijn ouders vrijwel direct weer met elkaar in contact. Binnen de kortste keren waren ze getrouwd. De rest is geschiedenis.

Mijn grootouders van beide kanten kwamen een aantal jaren na mijn ouders eveneens naar Nederland, waarna

mijn moeder werd herenigd met haar twee oudste kinderen. Hoewel mijn ouders vaak terugverlangden naar Suriname, hadden zij hier een goed leven. We woonden in Amsterdam, waar ik in 1970 werd geboren. Anders dan hun familieleden, die allemaal in Den Haag woonden, waar ze actief waren in de Surinaamse gemeenschap en sterk hingen aan de meer traditioneel Surinaamse levenswijze, leefden mijn ouders een typisch vereuropeest leven. Het waren hoogopgeleide mensen, mijn vader had een topfunctie in het bedrijfsleven, en hun vriendenkring bestond overwegend uit witte, Amsterdamse vrienden. Het waren vrije geesten, die volledig waren geïntegreerd in Nederland en hielden van alles wat hip en trendy was in die tijd.

Maar hoe mooi het leven hier voor hen ook was, het verlangen naar Suriname bleef. Vooral mijn moeder miste het tropische klimaat, ze heeft nooit echt kunnen wennen aan de kou in Nederland. Belangrijker was echter dat mijn ouders wilden dat hun kinderen zouden opgroeien met buitenleven, omringd door natuur in plaats van het in Nederland overal aanwezige beton. Mijn broer was een echt buitenkind, die ook in Amsterdam altijd op straat speelde. Toen er op een dag een kind werd vermoord tijdens het buitenspelen, was voor mijn moeder de maat vol. Boven op het kille klimaat en het gebrek aan groen, kwam een niet te onderdrukken gevoel van gevaar voor haar kinderen. Ze wilde dat wij zorgeloos konden genieten van het buitenleven en ons laten opgroeien in een land waar dat in haar ogen een vanzelfsprekendheid was. En zo gingen we in 1976 naar Suriname.

Los van de kou en het mogelijke gevaar voor hun kinderen, speelden met name voor mijn vader ook idealistische motieven een belangrijke rol in het besluit terug te keren naar Suriname. Het was 1976, een jaar na de onafhankelijkheid van het land en Surinamers trokken in grote aantallen weg om hun geluk te beproeven in Nederland. In eerste instantie had de Nederlandse regering na de onafhankelijkheid in 1975 geroepen dat hiermee een einde zou komen aan het Nederlands staatsburgerschap van Surinamers, om daarmee een einde te maken aan de massale migratie die in die jaren 1975-1976 op gang gekomen was. Om tegemoet te komen aan de nieuwe Surinaamse regering, die het hier niet mee eens was, werd een overgangsregeling van vijf jaar in het leven geroepen. Deze zogenaamde toescheidingsovereenkomst zorgde ervoor dat tussen 1975 en 1980 vrij verkeer van personen tussen Nederland en Suriname bleef bestaan. Vanuit het idee dat dit misschien hun laatste kans was voor Nederland mogelijk zijn deuren voorgoed zou sluiten, besloten veel Surinamers in die tijd de oversteek te maken en emigreerden er in die jaren zo'n 300.000 Surinamers naar Nederland. Dat was bijna de helft van de Surinaamse bevolking.

Mijn ouders deden het dus precies andersom. In het decennium waarin meer Surinamers dan ooit naar Nederland vertrokken, besloten zij te remigreren naar hun land van herkomst, in de hoop op die manier een bijdrage te kunnen leveren aan de wederopbouw van Suriname.

Suriname is opgedeeld in districten en mijn vader was als districtsecretaris verantwoordelijk voor het dagelijks bestuur, wat betekende dat we tijdens mijn jeugd in Suriname met regelmaat moesten verhuizen. In eerste instan-

tie woonden we in Paramaribo. Eerst in een benedenwoning met een klein erf aan de Koningstraat, maar al snel in een oud houten pand aan de Annamoestraat, met een groot erf, waar veel ruimte was om te spelen – precies zoals mijn ouders voor hun kinderen wensten, buitenleven, veel groen en een enorme dierenschare. Waar ik in Amsterdam niet anders kende dan de stadsduiven, groeide ik in Suriname op tussen eenden, konijnen, een schaap, kalkoenen, kippen en een geitje. Je kon het zo gek niet bedenken, of het liep rond op ons erf. Persoonlijk had ik niet zoveel met al die beesten, maar mijn moeder vond het heerlijk. Eindelijk leefden we weer buiten.

Voor mij was het in eerste instantie wennen aan ons nieuwe leven. Vooral het eerste jaar in Paramaribo leefde ik in een soort permanente verwondering. Ik moest alles opnieuw leren kennen. Al die dieren, niet alleen op ons erf, maar ook daarbuiten; spinnen, kikkers, hagedissen, ik kon uren bezig zijn met bestuderen hoe die eruitzagen. Door de kinderen op school werd ik gezien als outsider en het viel niet mee aansluiting te vinden. Ik was anders, dat was vrij snel duidelijk. Ik had een vreemd accent en droeg andere kleren dan de kinderen daar, wat me tot een geliefd pestobject maakte. Een echt fijne tijd had ik in het begin daardoor niet. Wat ook niet hielp, was dat het onderwijs in Suriname veel traditioneler is dan in Nederland, waar ik al twee jaar op de kleuterschool had gezeten. De juf spreekt, jij luistert en er is weinig ruimte voor interactie. Dat was ik niet gewend. Een leerkracht in Suriname heeft, anders dan in Nederland, ook een opvoedende taak, waarmee de betrokkenheid en verantwoordelijkheid zich niet beperken tot het klaslokaal, maar ook daarbuiten gelden. Als kind van moderne, progressief

denkende ouders, strookte dat niet echt met de opvoeding die ik thuis kreeg. Natuurlijk waren er regels, maar als kinderen mochten wij altijd onze eigen keuzes maken. We werden gestimuleerd bij alles wat we deden, maar nooit in een richting geduwd. We kregen een vrije opvoeding en mochten zowel de belangrijke als de minder belangrijke beslissingen in ons leven zelf nemen. Noem een sport of hobby en ik heb het in mijn jeugd gedaan. Ballet, volleybal, pianoles, zang, basketbal, zwemmen, de toneelclub. Hoewel ik nergens uitermate in uitblonk, kreeg ik van mijn ouders de ruimte om alles wat ik wilde te proberen. Maar ook als het ging om meer levensbepalende keuzes, lieten mijn ouders ons vrij. Zo ben ik bijvoorbeeld pas op mijn veertiende gedoopt. Mijn ouders zijn christelijk, maar heel bewust lieten ze mij niet als baby al dopen, zodat ik later zelf kon bepalen of ik dat wilde.

Omdat ik de jongste ben en door het grote leeftijdsverschil met mijn broer en zus – zij zaten in de puberteit toen ik pas zes was en we leidden een totaal ander leven – deed ik als kind alles samen met mijn ouders. Wanneer mijn ouders een feestje hadden, dan ging ik met ze mee. Vanwege het werk van mijn vader hadden we thuis vaak buitenlandse gasten op bezoek. Regelmatig zaten er vertegenwoordigers van de VN of bedrijven uit andere landen bij ons aan tafel. Er werd thuis altijd openlijk gesproken over wat er gebeurde op politiek, zakelijk en bestuurlijk gebied en als kinderen werden wij nooit buiten die gesprekken gehouden. We werden op een volwassen manier aangesproken en regelmatig werd mij gevraagd om mijn mening. Ook wanneer mijn vader een delegatie uit een vreemd land ontving, nam hij mij vaak mee. Daarna be-

spraken we dan met elkaar hoe het ging en wilde hij van mij weten wat ik ervan vond.

Zo herinner ik me het bezoek van een delegatie uit een Noord-Afrikaans land. Het ging om een culturele uitwisseling en het was voor mij als kind heel interessant om de andere gebruiken van de gasten te zien en te luisteren naar de muziek die zij maakten. Na afloop praatte ik met mijn vader na over het bezoek en besprak ik met hem ook de politieke situatie van het land. Het was voor mij heel normaal om op zo'n moment meer informatie over een land en de mensen op te zoeken in onze encyclopedie.

Zeker nu ik volwassen ben, realiseer ik me hoe waardevol het voor mijn ontwikkeling is geweest dat mijn ouders mij altijd hebben betrokken bij dit soort bijeenkomsten. Het waren leerzame ontmoetingen en momenten. Het heeft er bovendien voor gezorgd dat ik me in mijn latere leven nooit snel heb laten intimideren en me makkelijk aanpas. Of ik nou in gesprek ben met een student, een fabrieksarbeider of de CEO van een groot bedrijf, ik kan met iedereen *common ground* vinden.

Dat je iedereen gelijkwaardig en met respect moet behandelen is een waardevolle les die ik al jong van mijn moeder meekreeg. Wanneer mijn ouders buitenlandse gasten ontvingen, huurde mijn moeder altijd twee vrouwen in om haar te helpen met koken en bedienen. Ik herinner me goed hoe dankbaar deze vrouwen elke keer waren als ze voor mijn moeder hadden gewerkt. Op een dag vroeg ik haar waarom zij steeds zo emotioneel reageerden na een dag werken. Mijn moeder vertelde me toen dat deze vrouwen vroeger prostituees waren en door veel mensen met de nek aangekeken werden. Zij voelden een grote dankbaarheid tegenover mijn moeder, omdat ze

door haar nooit werden veroordeeld, maar altijd als mens werden behandeld. Dat is wat mijn ouders mij hebben meegegeven in hun opvoeding. Niemand is beter of meer waard dan een ander. Behandel iedereen zoals je zelf ook behandeld wilt worden en heb respect voor andere mensen, ongeacht hun positie of achtergrond.

Mijn ouders vonden het belangrijk dat mijn broer, zus en ik ons zouden ontwikkelen tot ruimdenkende mensen met een brede kijk op de wereld. We hadden jarenlang geen televisie thuis. Dat werd gezien als geestdodend. Net als boeken met plaatjes. Die maakten je dom, vonden mijn ouders. Stripboeken waren in mijn kindertijd bij ons thuis not done, wij moesten echte boeken lezen. Jan Wolkers, Jean-Paul Sartre, ik las hun werk al als kind. Ook leerden we al op jonge leeftijd schaken. Je hersens trainen en je potentie benutten, er was mijn ouders alles aan gelegen het maximale uit ons te halen. Het lijkt best heftig voor een kind, maar ik heb het niet als heftig ervaren.

Ik was een heel braaf, rustig meisje. Een dromer. Na de aanvankelijk wat moeizame start op school in Suriname had ik een paar goede vriendinnen met wie ik dag en nacht optrok en alles samen deed. Ook na school, in de weekenden, alle vakanties. Als ik eenmaal iemand in mijn hart sluit, ben ik de loyaalste vriendin die je je wensen kunt. Ik ben nooit het type geweest dat zich prettig voelt in grote vriendinnengroepen, ook later in mijn leven niet. Mijn voorkeur gaat uit naar een handjevol echt goede vrienden.

Mijn middelbareschooltijd heb ik voor een deel doorgebracht op een internaat in Paramaribo. Waar in Neder-

land een internaat al snel wordt gezien als een plek waar jongeren met gedrags- of andersoortige problemen terecht komen, ging het hier om een internaat met een zeer goed aangeschreven, gerenommeerde opleiding. In die tijd woonden mijn ouders in het Surinaamse westen, in Nickerie. Omdat ik het maximale uit mijn schooltijd wilde halen, was het internaat voor mij een praktische oplossing en besloot ik hier mijn vwo af te ronden. Makkelijk was dat niet altijd. We sliepen met vier meisjes in twee stapelbedden in een klein kamertje. Tot die tijd had ik nooit mijn slaapkamer hoeven delen. Ik was, zeker wanneer ik terugkijk op die tijd, best een bevoorrecht meisje. Suriname kent duidelijke klassenverschillen. Op het internaat woonden we allemaal door elkaar, de kinderen uit welgestelde gezinnen, zoals ik, en de leerlingen uit de binnenlanden, die met een beurs van de overheid op het internaat woonden. We gingen allemaal met elkaar om, niemand werd achtergesteld of anders behandeld, maar ook hier beperkten mijn vriendschappen zich tot slechts een paar meisjes. Behoefte om me aan te sluiten bij een van de vele groepjes op het internaat had ik niet. Ik gunde mezelf er ook de tijd niet voor. Mijn belangrijkste doel was om zo snel mogelijk mijn vwo-diploma te halen en dus besteedde ik mijn tijd voornamelijk aan mijn huiswerk.

Dat ik zou gaan studeren in Nederland, daarover was nooit twijfel. De mogelijkheden om verder te studeren in Suriname waren beperkt en ik groeide op in de wetenschap dat ik na het behalen van mijn vwo-diploma uit Suriname zou vertrekken om naar de universiteit te gaan. Of naar het hbo, in mijn geval. Toch duurde het nog een

aantal jaren voor ik daadwerkelijk op het vliegtuig zou stappen en aan mijn studie kon beginnen. Het waren de beginjaren negentig en Suriname bevond zich in een diepe crisis. Er was een enorm tekort aan tal van producten, van olie en brood tot toiletpapier. Het land verkeerde in armoede, de waarde van de Surinaamse gulden was fors gedevalueerd en het was allesbehalve een tijd waarin je zomaar even een vliegticket kocht. Bovendien stond Nederland in die tijd niet te trappelen om nog meer Surinamers te verwelkomen. Uiteindelijk duurde het maar liefst twee jaar voor ik eindelijk een visum kreeg en kon vertrekken.

Met slechts honderd gulden op zak arriveerde ik in 1991 in Nederland. Ik was net eenentwintig en sinds ik op mijn zesde met mijn ouders vanuit Amsterdam was verhuisd naar Suriname, had ik geen voet meer op Nederlandse bodem gezet. Ik had nauwelijks herinneringen aan mijn geboorteland. Wat ik kon verwachten van het land waar ik kwam om te studeren? Ik had eigenlijk geen idee. Los van de verhalen die ik kende van mijn ouders en het jaarlijkse bezoek van mijn oma en tantes, die na ons vertrek in 1976 in Nederland waren blijven wonen, had ik niet echt een helder beeld van het leven hier.

Mijn ouders hadden me zo goed mogelijk voorbereid op mijn tijd in Nederland en me meegegeven waar ik als Surinaamse vrouw tegenaan zou kunnen lopen. Zij wisten wat het was om als zwarte vrouw te wonen en werken in een witte samenleving. Met name mijn vader had in zijn carrière in Nederland regelmatig te maken gehad met racisme. Hoe goed ze zich ook hadden aangepast aan hun omgeving, er waren altijd mensen die er moeite mee

hadden dat hij als Surinaamse man een hoge functie had, en promotie maken was voor hem een stuk lastiger dan voor zijn Nederlandse collega's.

Hun grootste angst was mijn mentale gezondheid. Ze wilden ervoor waken dat ik mijn zelfvertrouwen zou kwijtraken en drukten me voor vertrek op het hart altijd in mezelf te blijven geloven. Ik knoopte hun adviezen in mijn oren. Hard werken, oppassen met drugs en zorgen dat je niet omgaat met de verkeerde mensen. Hoewel ik zeker van een feestje hield en graag met vriendinnen de gezelligheid opzocht, zorgde ik er altijd voor dat ik nooit geassocieerd kon worden met mensen die zich mogelijk bezighielden met criminele activiteiten. Dat is iets waar je je als zwarte man of vrouw in een witte omgeving eigenlijk als vanzelfsprekend al van bewust bent. Zorg dat je niet op het verkeerde moment op de verkeerde plek bent, want de kans dat jij opgepakt wordt, ook als je niks hebt gedaan, is nou eenmaal aanwezig. Ook die les had ik vanuit huis meegekregen: wees je altijd bewust van hoe je je gedraagt en waar je naartoe gaat. Wees altijd beleefd, gedraag je correct en zie er verzorgd uit. Kortom, zorg ervoor dat niemand wat op je aan kan merken.

Dat mijn beide ouders de wereld met een positieve blik benaderden en niet bleven hangen in minder prettige ervaringen, heb ik tot op de dag van vandaag van hen overgenomen. Gedurende mijn carrière heb ik met regelmaat te maken gehad met vooroordelen en negativiteit, maar ik ben in staat me te focussen op de positieve ervaringen. Al het andere laat ik van mij afglijden, waardoor iemands negatieve energie geen invloed heeft op mijn zelfvertrouwen.

Het was een zonnige dag in juni toen ik in Nederland aankwam. Behalve de honderd gulden die ik had meegekregen – in de tijd dat de munt in Suriname nauwelijks meer wat waard was toch wel een enorm bedrag – had ik slechts een koffer vol zomerkleding bij me. Twintig kilo bagage, net als iedere toerist. Het was alsof ik kwam voor een vakantie, maar het was er eentje die jaren zou duren. De eerste maanden in Nederland logeerde ik bij mijn oma, mijn moeders moeder, die nog altijd in Den Haag woonde en voor wie ik het vijfde of zesde kleinkind was dat na aankomst vanuit Suriname liefdevol werd opgevangen.

Gelegenheid om als een soort vakantieganger het land te ontdekken was er niet. Er moest van alles geregeld worden. Mijn Nederlandse nationaliteit aanvragen (omdat ik na ons vertrek uit Nederland in 1976 de Surinaamse nationaliteit had), een studiekeuze maken, me inschrijven op de hogeschool. Daarnaast moest ik mijn eigen financiën regelen. Mijn honderd gulden gebruikte ik om op advies van oma een fatsoenlijke jas en een paar goede schoenen te kopen. Als meisje uit de tropen was ik totaal niet gewend een jas te dragen. In die eerste maanden vergat ik dan ook om de haverklap om die jas mee te nemen. Gelukkig maakte ik kennis met Nederland in de zomermaanden, zodat ik rustig kon wennen aan het klimaat. Ondanks de zonnige zomer vond ik het hier best koud. Ik miste de Surinaamse temperaturen, maar meer dan dat miste ik de warmte van de Surinaamse mensen. De openheid, de gezelligheid. Nederlanders roepen altijd dat gezelligheid typisch Hollands is, maar het Nederlandse gezellig is niet te vergelijken met de Surinaamse betekenis van het woord. Het zijn twee totaal verschillende cul-

turen en het duurde even voor ik gewend raakte aan de Nederlandse manier van doen. En aan die afschuwelijke, crèmekleurige maillots. Spuuglelijk vond ik ze, en ze zaten vreselijk, maar ik had het mijn eerste winter hier zo koud, dat ik ze toch elke keer weer aantrok.

Ik heb, bibberend bij de kachel, heel wat afgeklagd dat eerste jaar. En toch was teruggaan naar Suriname iets waar ik absoluut niet mee bezig was. Na een tijdje accepteerde ik de kou en bovendien zag ik vanaf dag één ook de vele mooie kanten van Nederland. Toen ik eenmaal als student mijn ov-kaart ontving, reisde ik met de trein het hele land door. Van Groningen tot Maastricht, dankzij het vrij reizen kwam ik overal. Het bleek de ideale manier om kennis te maken met het land. Oma had me bij aankomst direct gezegd: stap in de tram en reis van het begin- tot het eindstation, leer begrijpen hoe het openbaarvervoersysteem hier werkt.

Hoewel ik in het begin alles spannend vond, nam ik oma's woorden ter harte. Ik kwam uit een compleet andere maatschappij en was constant bang om de verkeerde dingen te zeggen of fouten te maken. Maar in de tram was het ergste wat me kon overkomen, dat ik op de verkeerde plek zou uitstappen. Door gewoon te doen, had ik snel onder de knie hoe dingen hier werkten. Nog steeds check ik altijd als ik voor het eerst in een vreemde stad ben, het begin- en het eindstation van de metro of de tram. Op die manier kom je overal. Die les van oma is iets waar ik nog steeds profijt van heb.

Oma woonde in een portiekwoning in de wijk Escamp in Den Haag, in een eenvoudig, maar warm huisje, met gehaakte kleedjes over de tafel, overal foto's van de vele kin-

deren en kleinkinderen en in de kast altijd een grote pot snoep en een blik met koekjes. In de Surinaamse cultuur is het huis van oma dé plek waar familie samenkomt. En dus was het bij oma thuis altijd druk. Privacy was iets wat ik in die tijd niet kende. Er kwamen dagelijks ooms en tantes en neefjes en nichtjes over de vloer. Als kind uit een behoorlijk vernederlandst gezin, waarbij we vooral veel tijd met elkaar doorbrachten, leerde ik die typisch Surinaamse gezelligheid, het 'klieken' met de uitgebreide familie, eigenlijk pas bij mijn oma in Nederland kennen.

Het was een fijne tijd. Oma was een ruimdenkende vrouw die me mijn eigen gang liet gaan en geen strenge regels oplegde. Ik moest wel bepaalde dingen leren. En af en toe mopperde oma dat mijn moeder me werkelijk niks had bijgebracht. Een beetje gelijk had ze daarin wel; ik was opgegroeid met een huishoudster die er bijna elke dag was, dus huishoudelijke taken had ik nooit hoeven doen. Wat dat betreft had ik in Suriname een zeer comfortabel leven achtergelaten.

Dat ik in Nederland, los van de goede zorgen van oma, ineens zelf verantwoordelijk werd voor mijn bestaan, was op z'n zachtst gezegd nogal wennen. Met financiële zaken had ik me nog nooit beziggehouden en ineens moest ik mezelf zien te redden. Geen ouders om de hoek om me het antwoord op elke vraag te geven, een bijbaantje regelen, een nieuwe studie oppakken, mijn eigen financiën managen. En dat alles in een voor mij onbekende wereld, dat was zeker in het eerste jaar zwaar.

Eenmaal begonnen aan mijn studie, voelde ik me al gauw steeds meer thuis in Nederland. Op mijn allereerste studiedag aan de hogeschool stuitte ik tot mijn grote blijd-

schap op een vriendin uit Suriname. Een vertrouwd gezicht. Omdat het na het behalen van onze vwo-diploma's nog twee jaar had geduurd voor het gelukt was een ticket en een visum voor Nederland te krijgen, waren we elkaar uit het oog verloren. Dat we elkaar vervolgens in Den Haag weer tegenkwamen was voor ons beiden een grote verrassing. Vanaf dat moment deden we alles samen. Op de hogeschool vormden we met een aantal Surinaamse studenten een eigen groepje. Niet dat we wat tegen onze medestudenten hadden, of zij tegen ons, totaal niet, maar we waren simpelweg niet met anderen bezig. We hadden onze eigen bubbel en herkenden onszelf vooral in elkaar.

Ik was begonnen aan een studie bestuurskunde. Ik werd immers manager, dacht ik, net zoals mijn vader was. Ik had echter geen idee wat de studie precies inhield en kwam er al snel achter dat het helemaal niks voor mij was. Droog en saai, dat vond ik het.

Omdat ik niet zomaar wilde opgeven, behaalde ik netjes mijn propedeuse, maar daarna besloot ik te stoppen. Doorgaan met iets waarvan ik zeker wist dat het niet zou gaan werken, dat leek me zonde van mijn energie. Omdat ik niet nog eens een verkeerde studiekeuze wilde maken, meldde ik me vervolgens aan bij Schoevers, een eenjarige opleiding tot managementassistente. Hoewel ik geen enkele ambitie had om managementassistente te worden bleek dit voor mij een heel zinvol jaar te zijn. Ik leerde er heel veel basisvaardigheden die mij in mijn latere werklevens van pas zijn gekomen. Niet alleen kan ik dankzij deze opleiding heel goed en snel typen, ik leerde er vooral omgangsvormen. Wie gaat er als eerste een trap op, de etiquetteregels, hoe neem je correct de telefoon op, et cetera. Ik gebruik nog steeds de tips uit het handboek uit

1970 – ‘Goedemiddag, met FEM-START. U spreekt met Marian Spier.’

Mijn ambities waren in die jaren niet heel vastomlijnd. Dat ik iets zou bereiken, dat wist ik wel, maar op wat voor manier, daar was ik niet zo mee bezig. Tijdens mijn schooljaren in Suriname waren er meerdere docenten die tegen me zeiden dat ze zeker wisten dat ik er wel zou komen.

‘Jij hebt iets, Marian, jij schittert.’

Mooie woorden, maar ik had eigenlijk geen idee wat ze bedoelden. Toch bleven hun woorden hangen en hoewel ik mijzelf heel gewoontjes vond, hadden deze docenten mij wel een extra dosis zelfvertrouwen gegeven. Tijdens mijn hbo-studie was er opnieuw een docent die woorden van gelijke strekking uitsprak. Ik herinner me het gegniffel van mijn medestudenten. Zij, hoezo? Maar zijn opmerking, vooral omdat hij niet de eerste docent was die het tegen me zei, deed echt iets met me. Ik wist één ding zeker: er zit meer in mij. Het moet er nog uit komen, maar op een dag ga ik echt iets bereiken.

Wat me toen ook hielp, was dat ik positieve commentaren als die van mijn leerkrachten opsloeg en de minder vriendelijke opmerkingen, die ik heus ook met regelmaat kreeg, snel weer naast me neerlegde. Zoals de venijnige uitspraak van een marketingdocente tijdens mijn jaar bestuurskunde in Nederland. ‘Jij hoort hier niet. Iemand als jij heeft hier niks te zoeken.’ Het was logischer geweest dat ik me enorm had laten kwetsen door zulke woorden, me er onzeker of op z’n minst ongemakkelijk door te voelen. Maar ik gaf het al eerder aan: het is mij altijd gelukt, toen en ook nu, de positieve dingen te onthouden en het

negatieve te vergeten. Ik laat het niet aan me vreten en voorkom daarmee dat het impact heeft op mijn zelfbeeld en zelfvertrouwen.